

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Радковська Ірина Сергіївна</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ЗА КК РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	404
<i>Рутковська Анастасія Русланівна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ЗБРОЄЮ	407
<i>Тарантинів Юрій Миколайович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	409

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Торбас Олександр Олександрович</i> НАЛЕЖНЕ ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ПРИ ОЦІНЦІ ЇХ ДОПУСТИМОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	412
<i>Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна</i> ПРО ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КПК З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	414
<i>Макаренко Олександр Юрійович, Макаренко Наталія Анатоліївна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	416
<i>Ракіпова Інна Василівна, Мельник Андрій Валерійович</i> ПРАВО ПОТЕРПІЛОГО НА ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ	419
<i>Волошина Владлена Костянтинівна, Сидорчук Владислав Васильович</i> ДО ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПРИ УХВАЛЕННІ СУДАМИ ВИРОКІВ	421
<i>Voloshyna Vladlena Kostyantynivna, Shylin Denys Viktorovich</i> THE RIGHT TO DEFENSE IN CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY	423
<i>Гуртієва Людмила Миколаївна, Лукашкіна Тетяна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ	427
<i>Дерев'янкін Сергій Леонідович</i> СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ВІДНОСНО ПІДОЗРЮВАНОГО У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ РІШЕННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ЙОГО ДЛЯ ОБМІНУ ЯК ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНОГО	429
<i>Завтур Віктор Андрійович</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВТРАТИВ ЧИННІСТЬ ЗАКОН, ЯКИМ ВСТАНОВЛЮВАЛАСЯ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДІЯННЯ» ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ГЛАВОЮ 36 ¹ КПК УКРАЇНИ	432
<i>Мурзановська Аліна Владиславівна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.	434
<i>Підгородинська Анастасія Вікторівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОСВІДУВАННЯ ТА ВІДІБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ ПРИ ВИЛУЧЕННІ ЗМИВІВ	436
<i>Пожар Вадим Георгійович</i> ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У ПІДГОТОВЧОМУ СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.	439
<i>Стародубов Сергій Вікторович</i> ПОВНОВАЖЕННЯ ДІЗНАВАЧА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	441
<i>Степаненко Андрій Сергійович</i> СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ ТА МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ: ПИТАННЯ СПІВІСНУВАННЯ	443
<i>Лукашук Каріна Русланівна</i> ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КОРУПЦІЙНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ	445
<i>Гаркот Діана Юріївна</i> ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОКАЗАНЬ ІЗ ЧУЖИХ СЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	447
<i>Гуменюк Аліна Сергіївна</i> УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІООБЛАДНАННЯ (РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ): НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА	449
<i>Драгунов Віталій Вікторович</i> КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ.	452
<i>Журавльов Олександр Геннадійович</i> ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ РЕАЛІЗУВАТИСЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.	453

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес : навч. посіб. Київ : Ваїте, 2014. 280 с.
3. Лукашевич В. Г. Докази та доказування у кримінально-процесуальному та криміналістичному вимірі. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2016. № 1. С. 74–79.
4. Сергєєва Д. Б. Допустимість доказів в теорії та КПК 2012 року. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 80–87.
5. Шепітько І. І. Судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Харків, 2018. 269 с.
6. Берназ В. Д. Правові та психологічні аспекти оптимізації формування переконання слідчого у кримінальному провадженні як основа оцінки доказів. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 11–21.
7. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.
8. Оксюта Т. Г. Процесуальний статус запасного судді у судовому провадженні України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Київ, 2018. 244 с.
9. Шульгін С. О. Оцінка доказів слідчим і прокурором при прийнятті процесуальних рішень у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Київ, 2021. 260 с.
10. Зінченко В. М., Ковальчук С. О. Достатність доказів у кримінальному провадженні : монографія. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2022. 272 с.
11. Постанова ККС ВС від 15.06.2021 р. у справі № 727/8838/15-к (провадження № 51-1971км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98083482>.
12. Воробчак А. Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Одеса, 2019. 236 с.

Ключові слова: докази, процесуальні джерела доказів, показання, показання з чужих слів, засоби доказування.

Keywords: evidence, procedural sources of evidence, testimony, hearsay, means of proof.

Гуменюк Аліна Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу*

УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІООБЛАДНАННЯ (РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ): НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА

Повномасштабне вторгнення внесло суттєві корективи у життєдіяльність суспільства та держави на усіх рівнях й обумовило необхідність напрацювання нових підходів до вирішення існуючих проблем і заповнення прогалин. Перш за все, це стосується юридичного боку діяльності відповідних інституцій та інститутів, адже воєнні дії вимагають серйозної законодавчої відповіді, що відобразилося, зокрема, у введенні з 24 лютого 2022 р. правового режиму воєнного стану на усій території України.

Низка нормативно-правових актів різної спеціалізації та рівня зазнала серйозних змін, що не оминуло й кримінально-правову сферу, зокрема Кримінальний процесуальний кодекс України, адже виклики війни потребують запровадження низки нових та переформатування існуючих положень задля ефективної реакції держави на порушення прав людини й інших базових норм.

Так, деяких нововведень зазнали положення розділу глави 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії» Кримінального процесуального кодексу України, зокрема норми про такий різновид негласних слідчих (розшукових) дій, як установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (назва подана в редакції до внесення змін Законом України від 15 березня 2022 р. № 2137-IX). Йдеться про дві суттєві новації: по-перше, змінено підхід до визначення сутності такої слідчої дії (на додаток до радіоелектронного засобу з'явилася синонімічна категорія – радіообладнання); по-друге, дозволено проводити установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) за заявою його власника, без отримання ухвали слідчого судді [1; 2].

Визначення дієвості й виправданості зміни концепції цієї негласної слідчої (розшукової) дії з «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» на «установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу)» варто проводити у порівнянні з уже існуючим суміжним законодавством у сфері електронних комунікацій. Зокрема, галузевий Закон України «Про електронні комунікації» оперує саме дефініцією «радіообладнання (радіоелектронний засіб)» та визначає її як «електричний або електронний виріб, що призначений для випромінювання та/або приймання радіохвиль з метою радіозв'язку та/або радіовизначення або укомплектований додатковим пристроєм, призначеним для випромінювання та/або приймання радіохвиль з метою радіозв'язку та/або радіовизначення» [3]. Таким чином, можна зробити висновок, що зміна найменування й сутності цієї слідчої дії у Кримінальному процесуальному кодексі України досить виправдана, й, на перший погляд, в цілому позитивно впливає на дотримання принципу правової визначеності.

В той же час, варто враховувати й те, що крім положень Кримінального процесуального кодексу України проведення негласних слідчих (розшукових) дій регулюється ще низкою нормативно-правових актів, в тому числі підзаконних. Зокрема, спеціалізованою у цьому значенні є міжвідомча Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, яка врегульовує «загальні процедури організації проведення негласних слідчих дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні». Аналізуючи положення такої Інструкції, зокрема пп. 1.14.2 та п. 1.15, можна помітити, що в тексті використовується попереднє найменування слідчої дії, тобто «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» [4]. Таку несистемність навряд чи можна сприйняти позитивно, адже це породжує ще більшу неоднозначність та створює простір для маніпуляцій учасниками кримінального провадження різновираженими формалістичними формулюваннями законодавства.

Що ж стосується другого нововведення, а саме доповнення ст. 268 Кримінального процесуального кодексу України частиною 5 такого змісту: «не потребує дозволу слідчого судді установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) за заявою його власника» [1], то тут є декілька аспектів на які варто звернути увагу. Перш за все, наведена норма має потенціал позитивно вплинути на пришвидшення ходу кримінального провадження, а отже, теоретично, й на його дієвість. Можливість розпочинати пошук радіообладнання відразу після отримання заяви власника, без необхідності підготовки клопотання, його подання, очікування розгляду й отримання ухвали, може збільшити шанси більш ефективно відшукувати як саме радіообладнання, так і осіб, які вчинили пов'язані з ним або інші кримінальні правопорушення.

В той же час, потенціал використання таких можливостей залежить не лише від передбачення в законодавстві права установлювати місцезнаходження радіообладнання за заявою

власника, а й, в тому числі, від належної регламентації процедури проведення цієї слідчої дії у такому випадку. Як можна помітити, в цьому аспекті законодавство не дає нам однозначних відповідей та вказівок.

Як слушно стверджують Тагієв С., Пузирьов М. та Івашко С. з цього приводу, «законодавцем не визначено зміст, структуру такої заяви, не регламентованими є дії, коли заяву про вчинене кримінальне правопорушення проти власності писав не власник майна, а інша особа, яка користувалася майном» [5, с. 80]. Такі критичні зауваження є доволі слушними, адже не передбачивши, як мінімум, таку конкретику в аспекті проведення установлення місцезнаходження радіообладнання за заявою власника, законодавець, по суті, створив норму, яка може доволіно тлумачитися усіма суб'єктами кримінального процесу – від суду, органів досудового розслідування та прокуратури, до потерпілого й заявника. Відсутність подібних важливих процесуальних норм призводить лише до нагромадження суперечливого й некоректно працюючого (або й взагалі не працюючого) законодавства, та напружування, на цій основі, різновекторної судової практики з одного й того ж питання.

Проведений аналіз свідчить, що зміни законодавства необхідно проводити не ізольовано, а з урахуванням принципів системності, однозначності та правової визначеності. Крім того, варто не просто нагромаджувати потенційно перспективні норми, а розробляти ефективну процедуру їх реалізації, що безпосередньо впливає на дієвість відповідних положень. У зв'язку з цим, необхідно зосередитися на таких можливостях вирішення існуючих прогалин: системно внести зміни до усіх пов'язаних нормативних актів та уніфікувати сутність й найменування установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу); закріпити конкретні норми (можливо відсильні або бланкетні), які стосуються форми заяви щодо необхідності проведення установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу), порядку звернення з такою заявою та суб'єктів її подання. Такі доповнення сприятимуть однозначності законодавства, усуватимуть можливі різновекторні тлумачення, а отже й позитивно впливатимуть на справедливість провадження в цілому та кінцевого рішення у конкретному кримінальному провадженні зокрема.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2096> (дата звернення: 26.03.2024).
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам : Закон України від 15.03.2022 р. № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#top> (дата звернення: 23.03.2024).
4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Ген. прокуратури України, Мва внутр. справ України, Служби безпеки України, Адмін. Держ. прикордон. служби України, Мва фінансів України, Мва юстиції України № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Тагієв С., Пузирьов М., Івашко С. Негласні слідчі (розшукові) дії в умовах війни : окремі теоретичні та практичні аспекти : (частина I). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 78–84.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу), воєнний стан, новели законодавства, кримінальний процес.

Keywords: covert search (investigative) actions, establishing the location of radio equipment (radio-electronic means), martial law, legislative amendments, criminal process.